

УДК 739.2

С.Т. Триколенко, кандидат мистецтвознавства, ФОП Триколенко С.Т.
E-mail: baronessainred@gothic.com.ua

Е.Е. Триколенко, дослідник, академія «Dress of Course»
E-mail: ellinaeduardivna@gmail.com

Рефлексії оточуючого світу, втілені у прикрасах SFURATO

Ця стаття є продовженням циклу праць, де розглянуто тенденцію використання мінералів природних, необроблених форм для виготовлення ювелірних прикрас. Мінерали природних форм, які не зазнали обробки взагалі або ж зазнали лише частково, порівняно нещодавно стали популярними серед митців-ювелірів та поціновувачів прикрас. Природність, відсутність втручання акцентували унікальність виробів, підкреслили неможливість достеменних серійних повторів. Це зумовило розробку одиничних концепцій оправ, які мають максимально гармонійно взаємодіяти зі вставками. Прикраси воєнних часів тим чи іншим чином відображають події, які оточують митців, та їх внутрішнє осмислення. Можна сказати, що жахіття воєнного часу проходить крізь призму авторського сприйняття й постає в потужних знакових образах, покликаних чи то донести до всього світу значущість певних подій, чи то вселити надію на краще безпосереднім учасникам цих подій. У наших працях неодноразово розглядалося українське мистецтво з початку повномасштабного вторгнення: розкривалися особливості художніх інтерпретацій військової символіки, прадавніх оберегів, ілюстративних прикрас, мемів, утілення бажань. У цій статті ми ознайомимо читачів з особливостями ювелірних виробів українського бренду SFURATO, що постають на тлі рефлексорного сприйняття подій воєнного часу. Засновниця бренду, кримчанка за походженням, Катерина Тутерова, завжди мріяла працювати у сфері моди. Прагнення створити власний бренд збіглося в часі з повномасштабним вторгненням і, як наслідок, з тяжкої депресії. Саме ювелірна творчість допомогла художниці опанувати себе і вилити свої емоції у металі, оздоблюючи ним необроблені мінерали. За словами Катерини, основним для вибору мінералів є їхнє походження: вона обирає для вставок видобуті в Україні мінерали.

Ключові слова: мінерали, природа, ювелірні вироби, кристали.

Вступ

Мистецтво завжди віддзеркалює і увічнює ситуацію у світі, були б то суспільні потрясіння, природні катаклізми, війни, екологічні катастрофи. Авторські рефлексії постають у вигляді творів, що доносять до глядачів не лише безпосередньо історичні факти, а й осмислений погляд на них їхніх творців. На мистецтво також впливають популярні тенденції, які набувають масового характеру. На межі ХХ–ХХІ століть стала дуже популярною природоохоронна течія, що охопила весь цивілізований світ. Прояви цієї течії спостерігаються в багатьох сферах: боротьба проти забудови природних зон, боротьба з отруйними викидами в атмосферу і водойми, захист

прав тварин... У ювелірному мистецтві природоохоронні тенденції спостерігаються у створенні символічних прикрас, залученні необроблених природних матеріалів. Сучасні художники-ювеліри також звертаються до природних форм, втілюючи у своїх виробах стилізовані або реалістичні зображення рослин, тварин, комах. Активно використовуються абсолютно необроблені або частково оброблені мінерали (Триколенко, 2018). Початок війни в Україні вносить ще одне спрямування – залучення до царини творення прикрас знакових елементів, які прямо чи завуальовано вказують на певні події, певні місця або ж узагальнено передають атмосферу душевних переживань митців. У цій статті ми пропонуємо розглянути ви-

би бренду SFURATO, заснованого Катериною Тутеровою 2023 року.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Ми неодноразово зверталися до теми використання мінералів природних, необроблених форм у ювелірному мистецтві, обґрунтовуючи доцільність такої подачі. Попередній доробок Софії Триколенко становить підґрунтя для цієї статті, оскільки містить огляд чималої кількості митців-ювелірів, які працюють з мінералами природних форм. Безпосередньо вироби SFURATO ще не стали темою ґрунтовних наукових досліджень, але вже отримали відгуки в пресі, зокрема, на сторінках модних видань.

Формулювання мети статті. Мистецтво періоду війни формує сюжети, концепції, силуети виробів, які розкривають авторське бачення довоколишніх подій. Метою нашої статті є не лише огляд виробів, які вписуються в тенденцію використання мінералів природних форм, а й аналіз змістовного наповнення таких прикрас.

Виклад основного матеріалу дослідження та його результати

Катерина Тутерова завжди хотіла працювати у сфері моди і пройшла шляхом численних творчих пошуків. Ще починаючи зі школи, вона відвідувала художню студію; пізніше також вивчала сучасну культуру і мистецтво в університеті. На початку 2023, нарешті, придумала, як об'єднати весь свій досвід і знання в царині створення прикрас. Чому саме прикраси? Тому що вони досить акцентні в образі і зосереджують у собі концентрований сенс. І при цьому можна досить вільно експериментувати з формою. Саме аспекти акцентування уваги й формотворчі експерименти роблять її вироби особливо цікавими для дослідження необроблених мінералів. Глибокий філософсько-ідейний зміст, закладений у прикрасах, часто відтворює внутрішнє сум'яття самої ювелірки. Повномасштабна війна зруйнувала життєві плани багатьох українців, вносячи корективи в їх звичний спосіб життя, поняття комфортності й відчуття захищеності. Мистецтво Катерини стало дзеркалом душі більшості українців, які намагаються віднайти нові життєві стрижні на тлі цілковитої непевності й хаотичного ритму життя. Творчість допомогла їй здолати депресію перших місяців повномасштабної війни. Майстриня наголошує на тому, що будь-які прояви мистецтва, в першу чергу, є проявами свідомості або підсвідомості митців. Катерина освоїла ювелірну справу самостійно і не позиціонує себе виключно як ювелір: «Я не називаю себе ювеліром, я називаю себе артистом (від слова «арт»). Тому що в техніці своєї роботи я поєдную ювелірну майстерність роботи з металами і високими температурами, але також у цьому багато від роботи з фарбами. На початку роботи з брендом в мене не було ювелірної освіти. А за спеціальністю я культуролог»

(Тутерова, 2023). Вона синтезує принципи різних видів мистецтва, створюючи вироби, концепції яких утілюють графічні контури в поєднанні зі складним живописним колоритом та скульптурними фактурами. Ритм окремих виробів можна трактувати як танок з певними повторами. Власне, тенденція синтезу різних видів мистецтва також стала досить популярною на початку XXI століття і нині еволюціонує, доповнюючись новими елементами й спрямуваннями.

Прикраси, які створює Катерина, поєднують у собі природні форми, втілені в металі з необробленими мінералами. Розглянемо ретельніше її авторську концепцію. Прикраси SFURATO мають штучно необроблену фактуру, яка імітує поверхню деревини або необроблених металевих жил. Ця техніка називається «м'який метал», вона якнайкраще відображає суть «необроблених» прикрас. Метал здається диким, невідшлифованим, непротравленим кислотою. Він ніби прямо з металеві жили перетворився на вишуканий виріб. Дикий та неприборканий, він водночас належить до певної мультистихійності – адже нагадує також деревину, водяні брижі, навіть полум'я. Мисткиня залучає мінерали як елементи доповнення загальної композиції з металу, тим самим відводячи їм другорядні, але дуже важливі ролі.

Катерина обрала для свого бренду нетипові прикраси і не лише прикраси, а й аксесуари, які досить зрідка зустрічаються в наборку ювелірів – чокери різної структури, сумочки, навіть білизну. У цих виробах якнайповніше розкривається її артистичний потенціал мисткині, не схожий на інших ювелірів. За словами самої Катерини, її творчість відштовхується від художнього образу дракона в глибокому підземеллі. Звідти і розплавлений грубий метал, і необроблені кристали і каміння. Вони ніби несуть у собі природну первісну силу.

Популярними виробами її бренду стали саме чокери, які подібні до гілок, що огортають ший. Ці вироби цілком відливаються вручну. Розглянемо колекцію чокерів з перлинами. Один з них має крупні вставки барочних перлин, які концентрують увагу глядачів на центральній частині (рис. 1). Нерівні, хаотичні форми перлин, дикий метал, який огортає їх, водночас відтіняє і продовжує їхній блиск – ці вироби візуаль-

Рисунок 1.
Figure 1.

но видовжують ший, підкреслюючи поставу. Барочні перлини стали поширеним матеріалом для ювелірних виробів початку XXI століття, змінивши стереотипне мислення суспільства з твердження про їхню «неювелірність» на підкреслення їхньої унікальності. Барочні перлини якнайкраще втілюють ідею морської екології. Пропорційно невеликий виріб з пропорційно крупними вставками відразу сприймається гармонійно завдяки зваженій композиції, спорідненій фактурі матеріалів та м'якій колористичній гамі.

Аналогічну структуру мають чокери з рисовими перлинами (рис. 2). Рисові перлини завжди цінувалися нижче за рівномірно округлі через їхню неправильну форму. Майстри сучасності ввели їх на один щабель з округлими за рівнем художньої цінності, зробивши акцент саме на їхній неоднорідності. У чокерах SFURATO вони встановлені в ряд нерівномірно, порушуючи принципи симетрії і ритмічності. Натомість вони задають свій власний ритм, нерівномірний і непостійний. Така періодичність характерна для природних елементів, які не мають рівних проміжків між сегментами. Структура виробу також утілює психологічні проблеми українського суспільства: хаотичний ритм життя, відсутність упевненості в найближчому майбутньому, моральну спустошеність... Варто процитувати філософ-

Рисунок 2.
Figure 2.

ський підтекст, який сама Катерина вкладає у свої вироби. «Пустота – це відсутність того, що нам треба. Нам потрібні не прикраси, одяг, гроші... Нам потрібні внутрішні відчуття безпеки, спокою, любові, впевненості. Якщо ми цього не усвідомлюємо, то замість робити і розвитку починаємо компенсувати матеріальними цінностями» (Тутерова, 2023). Вироби Катерини ілюструють пошуки свого стилю й наповнення внутрішньої потреби в естетизації навколишнього середовища. Пошук краси там, де вона руйнується, дає багатьом життєвий курс та сили для подальшого існування. І натомість переживання митців виливаються у власний творчий стиль: «Поринувши у рефлексію можна знайти творчий шлях реалізації своїх думок» (Тутерова, 2023).

У наробку Катерини є також чудові персні з кристалами гірського кришталю й аметисту (рис. 3). На відміну від чокерів, де мінерали виступають радше доповненням до основних структурних елементів з металу, в перснях саме вставки кристалів відіграють домінуючу роль. Вони пропорційно крупніші і їхні структурні грані переливаються, концентруючи увагу. Металеві оправки також виконані в техніці «м'ятий метал», певним чином подібні за фактурою до вставок. Масштабність вставок виводить їх на передній план і дає можливість трактувати їх цілісність як утілення тої самої стабільності, яку намагаються віднайти в собі українці. Життє-

Рисунок 3.
Figure 3.

вий стрижень нагадує кристали: коштовність душевного спокою втілюється в коштовних прикрасах, які знаходяться на видноті, і за бажання на них можна поглянути. Проекція внутрішніх проблем на зовнішнє оздоблення уможливорює зняття напруги, яка розриває людей зсередини. Монолітність кристалів, той факт, що вони належать до стійкої стихії, робить їх чудовим варіантом для емоційно значущих прикрас. Не варто забувати і про езотеричні аспекти гірського кришталю й аметисту. Вважається, що гірський кришталю здатен заспокоювати, знімати негатив, стимулювати розумову активність, взагалі оздоровлювати організм. Його називають каменем яснovidців і магів. Аметист заспокоює душевні тривоги, додає розсудливості та уважності. Багато поціновувачів прикрас з натуральними мінералами серйозно ставляться до їхніх езотеричних властивостей, завдяки чому актуальність таких прикрас значно зросла під час війни.

Висновки

Вироби бренду SFURATO демонструють авторський підхід до формування стилістики ювелірного мистецтва воєнного часу. Катерина Тутерова розробила цікаву концепцію виробів, які чудово вписуються в популярну нині концепцію прикрас з необробленими мінералами і водночас утілюють ідею наповнення внутрішнього спустошення українців через війну. Вона дотримується стриманого колориту виробів і використовує техніку «м'ятий метал», яка робить поверхню виробів подібною до необроблених самородків чи коштовних жил.

Перспективи подальших досліджень. Катерина планує і надалі розвивати цю естетику і створювати вироби не тільки як прикраси. Досі вона працює самостійно, але на 2024 рік є плани розширюватися, відкрити майстерню і зібрати команду майстрів. Тож для подальших досліджень тенденції використання мінералів природних, необроблених форм у ювелірному мистецтві SFURATO залишається важливою темою, яка постійно еволюціонує.

Використані джерела

- Тутерова, К. [@sfurato]. (2023, 24 липня). «Пустота – це відсутність того що нам треба. Нам потрібні не прикраси, одяг, гроші... Нам потрібні внутрішні відчуття безпеки, спокою, любові» [Фотографія]. Instagram. https://www.instagram.com/p/CvFmuSUN2ub/?img_index=1.
- Триколенко, С. Т. (2018). Застигла природа у творчості майстерні «Воображаріумм». *Коштовне та декоративне каміння*, 93(3), 21–24.

References

- Tuterova, K. [@sfurato]. (2023, July 24). «Emptiness is the absence of what we need. We don't need jewelry, clothes, money... We need inner feelings of security, peace, love» [Photo]. Instagram. https://www.instagram.com/p/CvFmuSUN2ub/?img_index=1 [in Ukrainian].
- Trykolenko, S. The imagination of nature is boundless – the beauty of untreated stones in the work of the workshop Voobrajariumm». (2018). *Precious and Decorative Stones*, 93(3), 21–24. [in Ukrainian].

UDC 739.2

S. Trykolenko, PhD of Art Studies, Associate Professor, entrepreneur

E-mail: baronessainred@gothic.com.ua

E. Trykolenko, academy «Dress of Course»

E-mail: ellinaeduardivna@gmail.com

Reflections of the surrounding world embodied in SFURATO jewelry

This article is a continuation of the cycle of works, where the trend of using minerals in natural, unprocessed forms for the manufacture of jewelry is considered. Minerals of natural forms, which have not undergone processing at all or only partially, have relatively recently become popular among jewelry artists and connoisseurs of jewelry. Naturalness, lack of intervention accentuated the uniqueness of the products, emphasized the impossibility of exact serial repetitions. This led to the development of single frame concepts that should interact with the inserts as harmoniously as possible. Decorations of the wartime in one way or another reflect the events surrounding the artists and their inner meaning. It can be said that the horror of wartime passes through the prism of the author's perception and appears in powerful symbolic outlines, designed either to convey to the whole world the significance of certain events, or to instill hope for the better in the direct participants of these events. In our works, Ukrainian art from the beginning of the full-scale invasion was repeatedly considered: the peculiarities of artistic interpretations of military symbols, ancient charms, illustrative ornaments, memes, and the realization of wishes were revealed. In this article, we will acquaint readers with the features of jewelry of the Ukrainian brand SFURATO, which appear against the background of a reflexive perception of wartime events. The founder of the brand, Kateryna Tuterova, a native of Crimea, always dreamed of working in the field of fashion. The desire to create its own brand coincided with the times of a full-scale invasion, and, as a result, a prolonged depression. It was jewelry creativity that helped the artist to master herself and pour out her emotions in metal, decorating raw minerals with it. According to Kateryna, the main factor for choosing minerals is their origin: she chooses minerals mined in Ukraine for inserts.

Keywords: minerals, nature, jewelry, crystals.